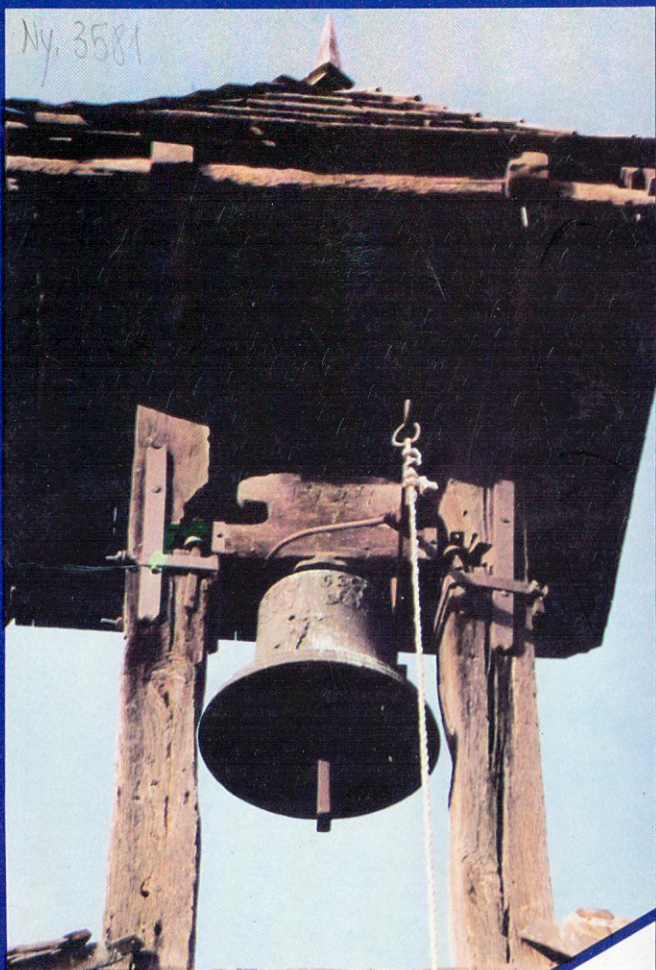

Ny. 3581

SAVARIA TOURIST

Felelős kiadó: Vigh József
85/783 Sylvester J. Nyomda

783

NEMESMEDVES

1945. április 4-én, utolsóként
felszabadult magyar község

A Vasszentmihálytól 3,5 km-re északra levő kicsi hely, amely közvetlenül a trianoni határ mellett terül el, Nemesmedves néven már 1773-ban előfordul. A falu egykori plébánosának — Murányi László Vasszentmihály — véleménye szerint a helység előbb, így már 1723-ban is Kismedvesnek volt az előrése, hegyfaluja és a XVIII. században, a Kismedvestől való különválás után földesurától, akit Kyniznek hívtak, **GINISDORF** elnevezést kapott. A néphagyomány szerint a községben hatalmas kastély állott, amelynek helyét a 40—50 év előtti romok, tégl- és kődarabok igazolták. A falu akkori tanítójának — Molnár Lajos — a helytörténeti kutatások alapján az volt a véleménye, hogy ez az uradalom egy Kyniz nevű földesúr nevéé volt, aki birtokát a községre és a vasszentmihályi plébániára hagyta. Nemesmedves község neve ezután **GINISDORF** lett.

A **MEDVES** név eredetére vonatkozólag is igen eltérőek a vélemények. Az egyik vélemény szerint a község már a XVI. századtól fogva a mellette folyó **Medus** pataktól kapta a Medves elnevezést, amelyből a német lakosok és a közigazgatás a „**MÜR-BISCH**” nevet alkották. (A patak neve már az V. Istvánnak 1271-ben kelt és a Goszthonyi-család nemesiségét megerősítő donációs oklevelében is Medus alakban fordul elő.)

Azt a magyarázatot, hogy a Medves név a medvétől származott — mert a vidéken sok medve volt — alaptalannak tartották. A harmadik változat szerint a község folyója a partján díszlő „meggyestől” kapta a „Medus” nevet, amelyet a patak mellett épült falu is átvett.

A békeszerződés és az azt követő határkiigazítás után a németújvári járás egyetlen magyar területen maradt községe. A XIX. század végén **NEMES-KISMEDVES** 73 házzal és 340 németajkú lakossal szerepel a Vasvármegye című monográfiában. A község nyugati részén lévő hegyekben szétszórtan (Ungarisch-Berg, Sauerberg, Savanyú-hegy), a patak mellett lévő részében már zártabban építkeztek. A lakóházak fele a hegyvidéken épült fel, így a lakosság közel 50%-a is itt élt.

A község 1920 után a szentgotthárdi-németújvári járás vasszentmihályi körjegyzőségéhez lett csatolva. Az 1925-ben, Vasvármegye részletesen cím- és helységnévtára című kiadvány 292. oldalán **NEMESMEDVES** (Nemeskismedves, Gross-Mirvis) mint 826 kh területű, 71 lakóházában 404 lelket számláló községként szerepel. A lakosság száma 1941-re 367-re csökkent. Ebben az időben a község — mint mindig — kis és szegény település volt, vidéke regényes és kies. A falu egyházilag is Vasszentmihályhoz tartozott. Az rk. felekezeti iskolában „B” típus szerint német és magyar nyelven egyaránt folyt a tanítás.

Ausztriának az „Anschluss” által Németországhoz való csatolását követően ebben a községben is — mint a megye minden németek által lakott helységében — egyre jobban vált érezhetővé a pángermán propaganda, majd a második bécsi döntés megkötése utáni napokban 1940. szeptember 14-én megalakult a Volksbund der Deutschen in Ungarn (Magyarországi

Németek Szövetsége) helyi csoportja 63 fővel. Az ifjúsági szervezetüknek már az alakulás napján 43 tagja volt. Ettől kezdődően a magyarságuk mellett kitartó lakosok üldöztetésnek és állandó zaklatásnak voltak kitéve. A Volksbund több alkalommal emelt panaszt országos vezetőségén keresztül a VKM-nél Molnár Alajos tanító ellen. A községből hiteles források alapján az első SS-toborzás alkalmával 6 fő jelentkezett német katonának.

A háború utolsó évében, hazánk felszabadításának megkezdése idején az ország nyugati határa mentén, a domborzati viszonyoknak megfelelően megkezdődött a „Birodalmi Védőállás” kiépítése. Mivel az Alpok keleti nyúlványai ebben a térségben, mint egy nyitott legyező domborított lemezei területnek szét, ezt a lehetőséget vették figyelembe az erődítési vonalak kijelölésekor. Ennek következtében magyar területen húzódott a német védőállás. Ennek kiépítése a Vashegytől északra zömében zsidó munkaszolgálatosokkal történt, ettől délre pedig a fenti térséghez hasonlóan civil lakosság bevonásával és az osztrák térségben a hadifogoly-táborokban levő személyekkel végeztették a munkát. Hazánk felszabadításáért vívott harcok utolsó (az úgynevezett bécsi hadművelet második) szakaszában Vas megye északi térsége 1945. március 29-én felszabadult. A 3. Ukrán Front egységei Kőszeg—Rohonc—Bucsu térségében átlépték még ezen a napon az államhatár vonalát és ettől kezdve osztrák földön folytak tovább a harcok. Pinkamindszent — Nemesmedves—Alsórönök—Felsőrönök—Szent Imre templom—Rábafüzes térségében németek védőállása erősebbnek bizonyult, mert **NEMESMEDVES** belterületének — a pataktól keletre fekvő rész — 1945. április 4-én történt elfoglalását követően Nemesmedves község területének közel fele (Ungarisch-Berg, Sauerberg térsége), majd ettől kezdődően Rábafüzes Csókáshegy dél térségét összekötő vonaltól északra levő magyar terület 1945. április 11-ig a németek kezén maradt. Ettől függetlenül hazánk felszabadításáért folyó hadműveletek befejeződése 1945. április 4-én **NEMESMEDVES** község elfoglalásával kapcsolódnak össze.

A felszabadulást követő évben Nemesmedvesről 1946. április végén 310 fő került a kitelepítendőek névjegyzékére. A műszaki zár létesítését követően Nemesmedvesre való beköltözést a hatóságok nem engedélyezték. Az 1970-es adatok szerint Nemesmedves község 17 lakóházában levő 19 lakásban 50 fő volt a népesség száma, melyből az 1980-as népszámlálásra további csökkenés volt tapasztalható.

A község volt középpontjában az iskolával szemben áll a harangláb a haranggal. Ezzel adta hírül 1945. április 4-én Tamasits Rudolf, hogy a németek eltávoztak a falu belterületéről. A patak partja közelében épült a felszabadulási emlékmű, melynek talpazatára a battonyaihoz hasonlóan T 34-es tank került elhelyezésre. Az elmúlt negyedszázadban évente április 4-én minden alkalommal különböző ifjúsági rendezvényeken emlékeznek meg Nemesmedvesen hazánk felszabadításának befejeződéséről.

